

No. 60 Blad 18

Heden zwee en twintig April

negentien honderd drie en dertig verscheen voor mij Ambtenaar van den Burgerlijken Stand der gemeente Borger

oud zwee en twintig jaren, Althuismaats

wonende te Nieuw-Buinen, gemeente Borger

die verklaarde, dat zijn vrouw Marchien Byt, zonder breif, den een en twintigsten April des jaars, des na middags te zwee uur, te zijnen huize,

bevalen is van een kind van het vrouwe lijk geslacht, aan hetwelk de voorna ma word gegeven van Maria Johanna Marchina

Gedaan in tegenwoordigheid van Jan Byt, oud acht en twintig jaren, leraar op school, wonende te Oponingen

en van Johan Antko Steenstra, oud veertien en twintig jaren, ambtenaar ter ston wonende te Borger

Waarvan akte, welke overeenkomstig de wet is voorgelezen.

J. Steenstra J. M. M. M. M.

Dit afschrift, bestaande uit een (1) blad(en) stemt overeen met het origineel. Exloo, 15-09-2009 De ambtenaar van de burgerlijke stand van Borger-Odoorn.

W. Gorkmaker-Jalving

BURGERLIJKE STAND GEMEENTE BORGER-ODOORN

G 6375651 B

De vroedvrouw

Marieke Bouman

Marieke Bouman wordt op 21 april 1933 in Nieuw-Buinen geboren als Marietje Sweers. Het verhaal gaat dat vader Sweers en zijn zwager Jan, op de fiets op weg naar Borger om geboorteaangifte te doen, nog even een neutje pikken en besluiten om Marchina, de naam van moeder, aan de voornamen toe te voegen. Met een klinkend eindresultaat: Maria Johanna Marchina Sweers, geboren op 21 april 1933 in Nieuw-Buinen. Het is gebruikelijk in die tijd om de eerste dochter te vernoemen naar de moeder van de vader, in dit geval Maria Johanna Pieters, die een jaar daarvoor overleden is.

Marieke, zoals Marietje vanaf haar zeventiende door het leven gaat - 'je kunt toch niet als de 17-jarige Marietje uit Nieuw-Buinen in Delft gaan studeren' - noemt haar dochter op haar beurt ook weer Marchien. De bevalling van Marietje is zo traumatisch dat haar moeder het er op hoge leeftijd nog over heeft. Het hartverscheurende barensgegil ging de hele buurt door merg en been. Eens en nooit weer, stellen vader en moeder vast. Marieke is zich later als moeder bewust van de opvoedende waarde van een gezin met kinderen en brengt haar dochter Marchien dan ook veel in contact met andere kinderen. Zelf heeft ze als kind weinig vriendjes en vriendinnetjes. De kleuterschool bestaat in die tijd nog niet, haar leven speelt zich voornamelijk thuis af. Haar ouders zijn altijd druk aan het werk met gevolg dat ze veel alleen is. Dat heeft ook voordelen, want zo kan ze haar fantasie en creativiteit ongestoord de vrije loop laten. In die eerste 'eenzame' levensjaren wordt de basis van haar latere kunstzinnige ontwikkeling gelegd.

De schoentjes die opa maakte
en in de tweede generatie als
poppenschoentjes fungeerden

Op de foto
bij de fotograaf

Opgroeien in tijden van politieke onrust

Het gist in Europa in 1933, het jaar waarin Marieke geboren wordt. Er is grote politieke en economische onrust en het antisemitisme laait op. Op het Drentse platteland lijkt die boze wereld ver weg: Jurrie is kleermaker en coupeur, Marchien coupeuse en na haar trouwen, hoedenmaakster.

Boven in het atelier van vader knutselt de kleine Marietje met restanten stof en gekleurde stukjes leer die haar grootvader als schoenmaker voor haar heeft geselecteerd. Het is altijd gezellig in de werkplaatsen van haar vader en haar grootvaders. Er is veel aanloop van klanten. Ouders, grootouders, iedereen werkt hard, een echt middenstandsgesin, maar dan wel een met een warme belangstelling voor kunst en muziek. Als kind van twee ouders met gouden handjes raakt Marietje al jong vertrouwd met de naaimachine en het breien van kleding en ondergoed.

Met vader Jurrie

Het huwelijk van Gine en Fre

Ze loopt altijd in door haar moeder gemaakte creaties. Die ziet haar als een dankbare etalagepop die ze vakkundig en met veel fantasie kleedt. Op haar vijftiende ontvangt ze in het kader van oorlogshulp, een jurk uit Canada. De eerste 'vreemde' jurk.

De Stadskanaalster Jazzband in 1923

Jurrie en zijn ambities

In de jaren dertig heeft Jurrie een niet te stuiten drang om zich te ontplooien in de muziek. Voor zijn huwelijk is hij al lid van een jazzclub in Stadskanaal. Hij krijgt contact met 'de jongens' van de glasfabriek die een instrument bespelen. Onder zijn leiding wordt vereniging de Zonnekloppers, zoals het gezelschap van musicerende fabrieksarbeiders zich noemt, een groot succes.

Iedereen moet mee kunnen spelen, zelfs als je geen noten kunt lezen, oordeelt Jurrie. Om die reden past hij de muziek, operettes veelal, zodanig aan dat niemand buiten de boot valt. Hijzelf speelt viool en piano én hij is dirigent bij de Zonnekloppers. Een keer per jaar gaan ze met elkaar op stap. Op de fiets en met een volle picknickmand. Na de oorlog gaat Marietje vaak mee met de uitstapjes. Naast de Zonnekloppers is er nog de gemengde groep, voor het merendeel middenstanders, die een grote voorliefde voor de mandoline heeft. Ook daar geeft Jurrie leiding aan.

De mandolineclub omstreeks 1931

Uitstapjes ±1931 op de fiets met fototoestel en zelfontspanner.

De foto's werden vaak in de avond door vader zelf ontwikkeld

Moeder en vader in 1927

8 Maanden

M'n lieve kleine meid! Ziezo nu ben jij aan de beurt, hoor! M'n lieve kleine meid! Dat je lief bent is zeker, maar klein? Je schreef dat je nu al 100 pond bent! Weet je wel dat Papa kortgeleden nog niet zoo zwaar was? Stel je voor dat we toen beiden bij de schaal hadden gestaan? En je toen al 4 pond zwaarder geweest zou zijn. Maar ik ben je nu alweer een eind voor en je moet al heel wat eten wil je me achterna komen.

Lieverd wat fijn, dat je nu een echte vriendin hebt, dat vind ik echt fijn voor je. Weet je, waar ik me wel eens bezorgd over maak? Als ik straks weer thuiskom is het voor mij de vraag of je ook nu nog 's avonds voor je naar bed gaat, even bij me op de knie zult komen zitten en 's morgens bij me op bed zult komen. Ik hoop maar dat je daar nog niet te groot voor bent geworden. Je moet rekening houden met de omstandigheden en wel deze: je bent in acht maanden groter en wijzer geworden, terwijl ik juist achteruit ben gegaan en minstens niet verder ben gekomen, daarom moet je Papa beschouwen als 8 maanden terug.

In al die maanden heb ik je niet op de knie gehad en je weet niet hoe ik daar nu naar verlang. Maar lieverd, lang zal dat niet meer duren, hoop ik. Blij ben ik dat je flink leert en je best doet, dat maakt het leven hier voor je Papa veel aangenamer.

Ook schreef Moeder dat je haar al flink kunt helpen. Al deze dingen maken tezamen dat ik het hier niet zo moeilijk heb. Later als je veel groter bent, zul je dan nog veel meer beseffen. Kom schat, Papa moet aan 't werk. De patiënten staan te wachten en ik moet ze inboeken. 't Is maar goed dat je hier alles niet kunt zien. Er wordt hier veel geleden. Dag kleine schat! Als ik tijd heb, schrijf ik je nog een beetje.

Het is jammer, dat we niet jonger zijn, vrouw, maar dit alles zal overbrengen op Marietje. Zij moet ons vertegenwoordigen en we zullen haar laten leren en proberen haar op de hoogste sport van de ladder te brengen, opdat eenieder eens zal merken dat wij altijd onze plicht hebben gedaan. Onze laatste cent zullen we uitgeven, om haar op te heffen. Als ik straks thuiskom, zullen we samen proberen haar duidelijk te maken, wat dat alles betekent. Ze is nu 13 jaar en moet de groote sociale gedachten beginnen aan te voelen. Ze heeft een goed verstand en wij moeten zorgen, dat ze dat gaat gebruiken, om de wereld te overtuigen, dat wij samen iets hebben opgebouwd. Een kind kunnen we gauw alles geven. Kom ik schei eruit. Ik zou nog langer door kunnen gaan. Als ik thuiskom hebben we veel te praten,

en samen zullen we een mooie tijd tegemoet gaan. Gelukkig hebben we wat geld zoodat we voorlopig gedekt zijn. We zullen het beste hopen kinderen. Moed houden, ik kom er wel door! Ik geef mijn schoenen mee. Wil je ze dan Maandag of Dinsdag weer meenemen? Hebben jullie ook nog poets, ze hebben me alles afgehaald, alleen het zakje hebben ze me laten houden. De joden hadden gebrek aan borstel en smeer. Ze hebben ons toen letterlijk leeggeplunderd, de zwijnen!

Donderdagmorgen 5½ uur

Het is nog heel vroeg in de morgen, maar het is ook de eenigste kans nu nog te schrijven. We hebben het overdag zo verbazend druk, en daarbij is de directrice teruggekomen na een paar maanden vacantie en die laat ons niet met rust. Nu moet de brief vanavond weg en dan zou ze erg kort worden. En daarbij komt nog iets. Gisteren heb ik iets beleefd, dat me niet in de kleeren is blijven zitten. De directrice is een vrouw, waar geen greintje menselijkheid meer aan is. Later vertel ik je er meer van. Dan heel in het kort en breng dit gerust in de buitenwereld. Gisteren is er een man overleden aan typhus. Jullie kennen hem allemaal, tenminste wel. De lijkenbezorging (kisting enz.) is mijn werk.

Volgende dag

De besmettelijke lijken worden gekist in een kist met zaagmeel (?) en sublimaat. Dit laatste is om het lijk goed te bewaren. De directrice gaf echter opdracht om het lijk te besmeren met ongebluste kalk. Dit is een beestemanier. Ik ben daarachter gekomen en heb de hoofddokter gewaarschuwd. Een grote scène volgde met als resultaat dat het lijk uit de kist moest, worden afgespoeld en tenslotte opnieuw moest worden behandeld. Dat hier zulke dingen voorvallen is meer dan verschrikkelijk nietwaar? Ik heb gehuild van kwaadheid en om die manier van handelen. Ik moet nu zien hoe de directrice op mijn handeling reageert. Tenslotte kan het me ook niets schelen of ze me eruit gooit. Het hele kamp staat achter mij en als ze me hier wegstuurt heb ik morgen een baantje weer. Dit alles heeft me zenuwachtig gemaakt, zoodat van slaap deze nacht niet veel is gekomen, dat begrijp je. Maar dit zal een schande blijven, zooals zelden is voorgekomen en gelukkig heb ik het kunnen redden. En vervolgens lopen we allen weer met een kale kop, dat is de tweede strop. Een grote pesterij om ons allemaal het haar af te knippen. Ik ben er alweer doorheen, maar gistermorgen vonden we het allen eerst erg beroerd. Wil je me zo gauw mogelijk een pet sturen. Mijn hoed hebben ze me afgestolen!

Met elk een corsage klaar voor het feest met Lex Haak

Delft

In 1950 doet ze eindexamen hbs-b. Ze slaagt met klinkende cijfers en besluit bouwkunde te gaan studeren in Delft. Oom Jan en tante Lydia bieden haar onderdak aan in hun huis in Rijswijk. De stap om direct op kamers te gaan is te groot, oordeelt de familie. Marieke zelf heeft ook weinig ambitie in die richting. Bovendien is het financieel nauwelijks haalbaar om een kamer te huren. Oom Jan is een grote steun. Hij is lector aan de universiteit van Delft en kan haar in voorkomende gevallen helpen op studiegebied. Voor niets gaat de zon op, zo ook voor Marieke. Ze leeft van een studiefinanciering in de vorm van een renteloos voorschot, dat is geen vetpot. En daarom verricht ze allerlei huishoudelijke klusjes, zoals het strijken van het bijzondere ondergoed van oom Jan. Ook kookt ze, iets waar ze haar hele leven profijt van heeft, én leert ze hoe het 'heurt', etiquette dus. Het verblijf is een soort ontgroening, het is een periode waarin ze transformeert van een meisje van het Drentse platteland tot een vrouw van de wereld.

In korte tijd wordt ze klaargestoomd voor het leven als gestudeerde vrouw. Tijdens de groentijd van de Delftse Vrouwelijke Studentenvereniging vraagt haar moeder haar elke dag even een kaartje te sturen. De vereniging heeft slechts 50 leden en dat in een stad met, in die tijd, 5000 studenten.

Trouw doet ze haar ouders dagelijks verslag van haar bevindingen. Ze begrijpt dat het voor Marchien en Jurrie ingrijpend is om een dochter in Delft te hebben, een dochter die in zo'n andere wereld leeft. Ondanks alle verschillen is er wederzijds begrip en respect tussen ouders en dochter. Na een jaar gaat ze dan toch op kamers wonen in Delft, maar de hechte band met haar oom en tante in Rijswijk blijft bestaan.

Lees verder op pagina 69

Op excursie (Marieke is de derde van rechts vooraan)

De kamer in Delft

Het studentenhuus van de DVS met het logo in glas in lood boven de voordeur

Almanak van de DVS, Delftse Vrouwelijke Studenten Vereniging

Groei

Alles gaat Marieke en Piet voor de wind. Ze werken hard, hun carrière kent een opgaande lijn. Piet heeft een nieuwe functie bij de nieuwbouw van het Academisch ziekenhuis in Leiden. Marieke geeft onderwijs aan de landbouwuniversiteit Wageningen en doet in de periode 1983 tot 1987 onderzoek (zie tekeningen). Ze geeft lezingen en loopt congressen af. Ook ontwerpt ze landbouwbedrijfsgebouwen met veel aandacht voor de vormgeving. Wageningen is in de jaren tachtig een nogal provinciale plaats, zo heel anders dan het stadse Haarlem waar ze zich, terugblikkend, als een vis in het water voelde. Ze kwam daar architectonisch volop aan haar trekken. De combinatie werk-gezin levert dan wel geen spanning op, het heeft wel een rol gespeeld in haar loopbaan: Wageningen was een keus uit praktische overwegingen.

Toch is de schaamte over het verleden nooit ver weg. Als Marieke een nieuwe medewerker krijgt die geboren is in Nieuw-Buinen, slaat de schrik haar om het hart. Wat als...

In 1987 zegt ze haar baan op de afdeling landbouwtechnieken aan de Wageningen Universiteit op, nadat ze, als gevolg van vriendjespolitiek, gepasseerd is voor de vacature van hoogleraar. Ze is woedend. De nieuwe hoogleraar voelt zich door haar bedreigd en dwarsboomt haar waar mogelijk. Er ontstaat een werkklimaat waar ze niet meer in gedijt. In dat alles vormt de ontwikkeling van haar creatieve talenten een goed tegenwicht tegen alle negatieve emoties. De jonge Marchien wordt in die tijd ondergedompeld in kunst en cultuur, iets waar ze haar leven profijt van heeft. De problemen in haar werk leveren spanningen op die ze in haar kunst weet te verwoorden.

Een aantal jaren werkt Marieke nog in het Museum voor Historische Landbouwtechniek in Wageningen totdat ze een wachtgeldregeling krijgt aangeboden. Belangrijker echter is dat ze zich voortaan volledig aan haar ontwikkeling als kunstenaar kan wijden. De werkcrisis blijkt achteraf een 'blessing in disguise.'

Aquarel 'Trekkerzitting' (29x31cm) 1981

Tijdens het IAAS International Symposium on prefabricated shells in Israël, de begintijd van plastic kassen

In de periode 1985 tot 1998 valt
Marieke's werk drie keer in de prijzen:
 1985 : Paris Arts Sciences-Lettres, Medaille d'argent
 1997 : La Grande Motte, diplomée par le Salon d'Art Graphique
 1998 : ArtMony Pezenas, trophée d'or

Ter ere van haar 80ste verjaardag exposeert Marieke in het voorjaar van 2013 in het gemeentehuis van Ede. Burgemeester Cees van de Knaap reikt haar bij de opening een koninklijke onderscheiding uit. Vanaf 2003 zet ze zich samen met een groep kunstenaars in Lunteren, Kunstlijn Lunteren, in voor de uitbreiding van de tegelroute en voor de organisatie van de jaarlijkse Atelierroute in haar woonplaats. Ze geniet met name van de warme contacten binnen de groep. Tot 2018 blijft ze elk jaar meedoen met de Atelierroute.

Anno 2020 is ze nog niet uitgewerkt. Zo lang het kan, doet ze mee aan groepstentoonstel-lingen van de Kunstlijn. Als een moeder-overste van de groep! Naarmate ze ouder wordt, neemt ze wel wat meer afstand van hectiek van het leven. Ze experimenteert met keramische ontdekkingen. Alles wat ze in haar leven aan kunstzinnige vorming heeft gedaan, van haar architectonische opleiding in Delft tot en met het edelsmeden en het kalligraferen, komt samen in haar keramisch werk

Foto: Bert Vos, gemeente Ede)

Na 2000 exposeert Marieke meer dan vijftien keer, zowel als solo-exposant en als deelnemer aan een groeps-expositie. Ook trekt ze internationaal de aandacht. In 2016 wordt ze uitgenodigd voor Parallax a= Art Fair 2016 in Londen. La Galleria Pall Mall. In 2018 ontvangt ze een uitnodiging voor een solo-expositie in Manhattan, New York. In hetzelfde jaar neemt ze deel aan een groepsexpositie in Zuid-Korea. Eén werk wordt opgenomen in de collectie van het Yakyung Art Museum in Geoje. Ook wordt haar werk genoemd in twee Engelse boeken: '5000 years of tiles' samengesteld door Hans van Lemmen in opdracht van het British Museum in Londen en het prestigieuze boek 'Tile Envy', samengesteld door Deborah Osburn.